

TRG DELA V ZASAVSKI PREMGOVNI REGIJI V OBDOBJU OD LETA 2000 DO 2021 IN POTREBA PO USTVARJANJU NOVIH DELOVNIH MEST

Zasavje se srečuje s številnimi strukturnimi težavami, ki izvirajo še iz preteklosti. V procesu zapiranja rudnikov niso bila upoštevana načela pravičnega prehoda. Družbeno in gospodarsko prestrukturiranje še zdaleč ni bilo celovito naslovljeno, kar se še posebej kaže tudi pri razmerah na trgu dela in posledično na demografski sliki zasavske regije. Že Nacionalna strategija za izstop iz premoga ugotavlja, da izpada dejavnosti, povezanih z rudarstvom, regija nikoli ni zares nadomestila.

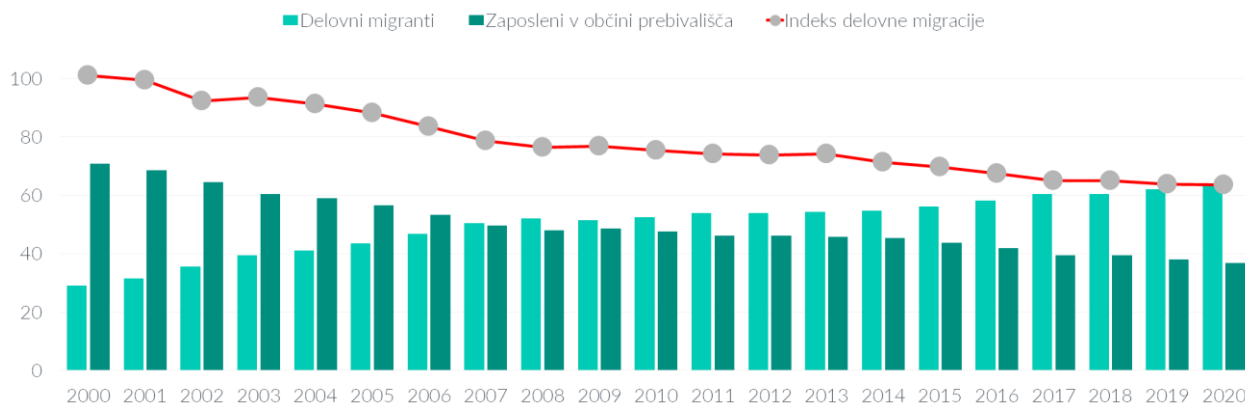
S tem člankom poskušamo prikazati spremembe na trgu dela v občinah Hrastnik, Trbovlje in Zagorje ob Savi (v nadaljevanju: premogovne občine) od leta 2000, ko se je v Zasavju začela opuščati premogovna dejavnost. Hkrati želimo odgovoriti na vprašanje, zakaj je zagotavljanje pogojev za ustvarjanje novih delovnih mest ključno za pravični prehod Zasavja.

Članek temelji na verodostojnih podatkih Statističnega urada RS, ki so mu priloženi v obliki excelovih tabel oziroma datotek. Kljub temu, da je občina Litija sedaj v Zasavski statistični regiji (v nadaljevanju: Zasavje) in da je opredeljena kot širše vplivno območje premogovnih regij, podatki o tej občini večinoma niso zajeti, ker se je njen obseg leta 2003 z ustanovitvijo občine Šmartno pri Litiji spremenil, zato so se spremenili tudi statistični podatki o občini Litija. Poleg tega pa je postala del Zasavske statistične regije šele leta 2014 (del razvojne regije pa 1. januarja leta 2021), zato je v celotnem obdobju onemogočena natančna primerjava podatkov za celotno statistično regijo. V obdobju, ki ga pokriva članek, občina Litija tudi ni imela razvite premogovne dejavnosti na svojem območju, zato vključitev njenih statističnih podatkov ne bi pripomogla k bolj jasnemu prikazu o vplivu opuščanja premoga v premogovnih občinah. Statistični podatki o občini Litija pa so lahko vključeni v primeru, ko se podatek nanaša na Zasavje, saj v tem primeru podatkov po posameznih premogovnih občinah ni bilo mogoče pridobiti. Ne glede na navedeno, pa se ne želi zanikati dejstva, da lahko občina Litija kot širše vplivno območje premogovnih občin pripomore k pravičnemu prehodu Zasavja.

V *Akcijskem načrtu za Zasavsko premogovno regijo v tranziciji* je ocenjeno, da je bilo v zasavskih občinah v letu 2000, ko je bil sprejet *Zakon o postopnem zapiranju rudnika Trbovlje - Hrastnik in razvojnem prestrukturiranju regije*, v premogovništvu in s premogovništvom povezanimi dejavnostmi zaposlenih 5000 delavcev. To je predstavljalo 27 % vseh delovnih mest v regiji.

Leta 2000 je povprečni indeks delovne migracije v premogovnih občinah znašal 86,3 (86,3 delovnega mesta na 100 delovno aktivnih prebivalcev iz premogovnih občin). Indeks delovne migracije je razmerje med delovno aktivnim prebivalstvom (brez kmetov) po občini delovnega mesta in delovno aktivnim prebivalstvom (brez kmetov) po občini prebivališča. V občini Trbovlje je bil indeks delovne migracije celo 101, kar lahko pavšalno interpretiramo, da je imelo Trbovlje več delovnih mest kot delovno aktivnega prebivalstva. Posledično je 65 % delovno aktivnega prebivalstva iz premogovnih občin v njih tudi delalo, 35 % pa se jih je vozilo na delo v druge regije.

Delovne migracije v občini Trbovlje

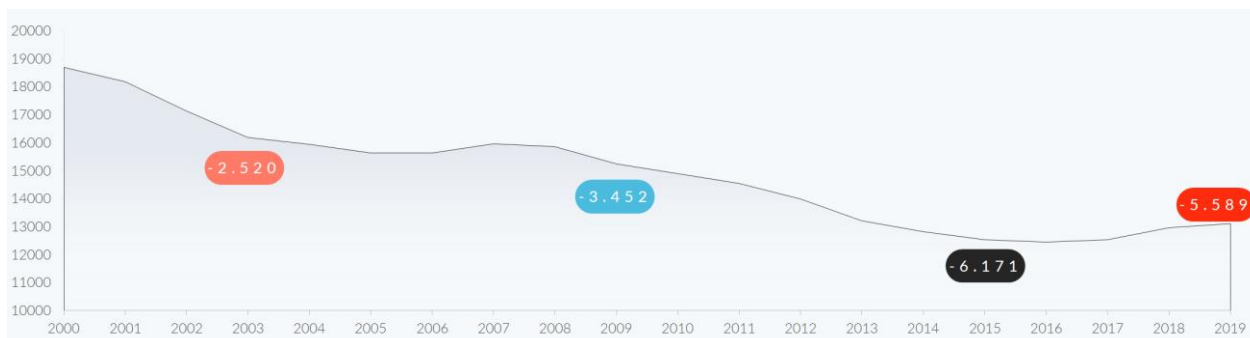

Graf 1: Razmerje med delovnimi migranti in zaposlenimi v občini prebivališča ter indeks delovne migracije v občini Trbovlje od leta 2000 do 2020 (vir: Surs)

Premogovne občine so imele v letu 2000 skupaj 46.365 prebivalcev, od tega jih je bilo v delovno aktivnem starostnem obdobju med 15. - 64. letom 32.325, starejših od 65. leta pa je bilo 7.026. BDP na prebivalca je znašal 73 % povprečnega BDP prebivalca v Sloveniji.

Po letu 2000, ko so se začela izvajati zapiralna dela v rudnikih, se statistični podatki premogovnih občin vztrajno slabšajo. Leta 2013 so se zaprli vsi rudniki v premogovnih občinah, leta 2014 je prenehala obratovati tudi Termoelektrarna Trbovlje, ki je bila večinska odjemalka zasavskega premoga. Posledično je bilo do leta 2019 v rudarstvu in z rudarstvom povezanimi dejavnostmi izgubljenih več kot 5000 delovnih mest v premogovnih občinah. To dokazujejo statistični podatki, in sicer je bilo leta 2019 v Zasavju zaposlenih 13.104 delavcev, kar je 5.589 manj kot leta 2000. Od tega se je v dejavnosti: *Predelovalne dejavnosti, rudarstvo in druga industrija* število zaposlenih v tem obdobju znižalo za 5.150.

Delovna mesta v zasavskih premogovnih občinah

Graf 2: Delovna mesta v premogovnih občinah Zasavja od leta 2000 do 2019 (vir: Surs)

Izgubljena delovna mesta v rudarstvu tako niso bila nikoli nadomeščena, zato je leta 2020 znašal povprečni indeks delovne migracije premogovnih občin 63,1 (63,1 delovnih mest na 100 delovno aktivnih prebivalcev iz premogovnih občin), kar je 23,3 točke manj kot leta 2000. Posledično se je 61,4 % delovno aktivnih prebivalcev iz premogovnih občin vozilo na delo v druge regije, 38,6 % pa jih je delalo v premogovnih občinah,

kar je skoraj obratno razmerje kot leta 2000 (glej Graf 1: Delovne migracije v občini Trbovlje)

Premogovne občine so imele v letu 2021 po podatkih Sursa 41.225 prebivalcev, kar je 5.140 manj kot leta 2000, zato so v tem obdobju utrpele 11 % depopulacijo.

Padanje števila prebivalcev

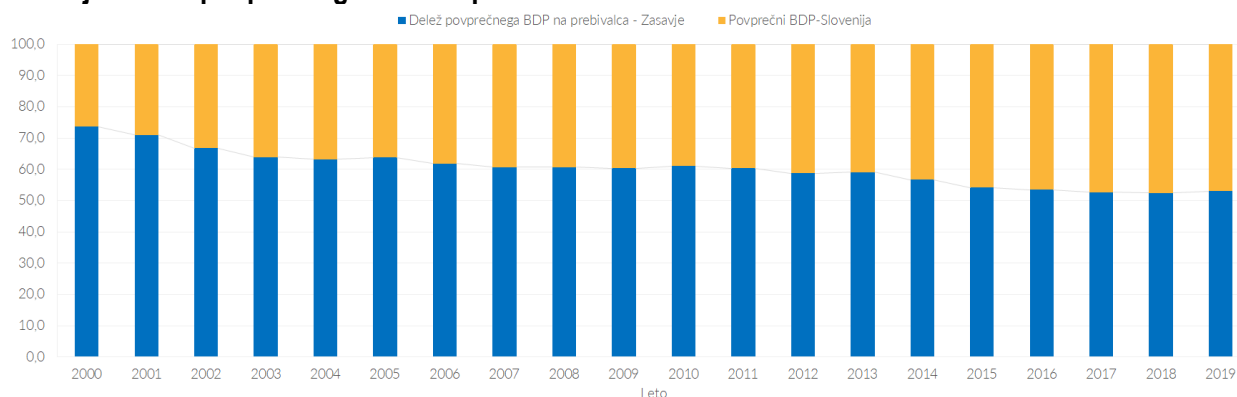

Graf 3: Padanje števila prebivalcev od leta 2000 do 2021 (vir: Surs)

Od vseh prebivalcev leta 2021 jih je bilo v delovno aktivnem življenjskem obdobju - v obdobju med 15. - 64. letom - 20 % manj kot leta 2000. Starejših od 65. leta pa je bilo 36 % več kot leta 2000.

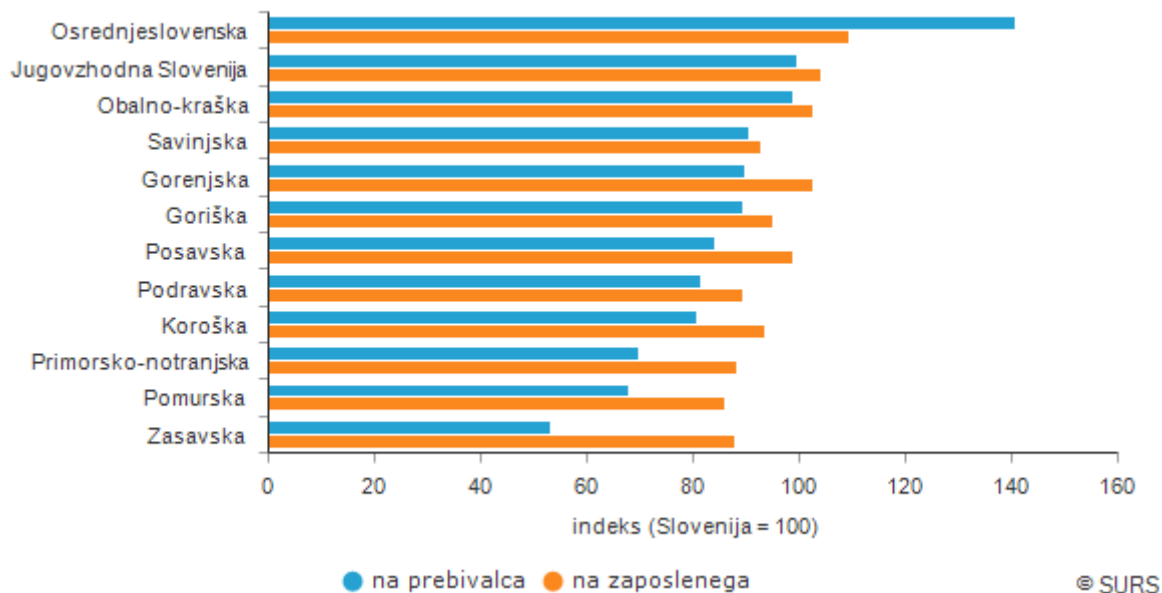
BDP na prebivalca je 2019 znašal 52 % povprečnega BDP na prebivalca v Sloveniji, kar je 21 % manj kot leta 2000. Zasavje je imelo zato leta 2020 najnižji povprečni BDP med slovenskimi statističnimi regijami.

Padanje deleža povprečnega BDP na prebivalca

Graf 4: Padanje deleža povprečnega BDP na prebivalca v Zasavju 2000-2019 (Vir: Surs)

Bruto domači proizvod na prebivalca in na zaposlenega¹⁾, statistične regije, Slovenija, 2019

1) Podatek vključuje zaposlene in samozaposlene po domačem konceptu nacionalnih računov.

Graf 5: Primerjava BDB po statističnih regijah v letu 2019 (vir: Surs)

Podatki kažejo na nesporno povezavo med zmanjšanjem števila delovnih mest in zmanjšanjem kvalitete bivanja v Zasavju. V premogovnih občinah namreč nikoli ni bilo nadomeščenih pet tisoč delovnih mest, ki so bila izgubljena zaradi opuščanja premogovništva. Večina delovno aktivnega prebivalstva je zato zaposlitev našla v drugih regijah, veliko pa se jih je zaradi pomanjkanja delovnih mest iz premogovnih občin izselilo, predvsem mladih. Negativni trend se žal še ni ustavil.

Za izboljšanje kvalitete življenja v regiji je nujno ustvariti pogoje za odprtje novih, kvalitetnih delovnih mest z visoko dodano vrednostjo, hkrati pa poskrbeti za ohranitev obstoječih, tako pri malih in srednjih podjetjih, kot tudi pri večjih sistemih. Kot pomembnega prepoznavamo ukrep *Akcijskega načrta za Zasavsko premogovno regijo* za sanacijo degradiranih površin in njihovo spremembo v obrtne in poslovne cone, ki bodo omogočale razvoj gospodarstva in ustvarjanje novih delovnih mest. V premogovnih občinah con zelo primanjkuje. Nova delovna mesta lahko privabijo delovno aktivne ljudi v Zasavje, zmanjšajo dnevne migracije ljudi v druge regije ter obrnejo trend depopulacije regije. Bližina delovnega mesta stalnemu prebivališču pa tudi bistveno pripomore h kvaliteti bivanja in k privlačnosti regije.

Ustvarjanje novih delovnih mest je poleg izgradnje novih stanovanjskih kapacitet in izboljšanja prometne povezanosti regije ključen ukrep za pravični prehod Zasavja.

Avtor: **Martin Šikvc, RRA Zasavje**

Grafika in pregled: **Jani Medvešek, RRA Zasavje**

Zagorje ob Savi, 1. 12. 2012

Viri:

- *Statistični urad Republike Slovenije (stat.si, december 2021)*
- *Akcijski načrt za zasavsko premogovno regijo v tranziciji (Deloitte, maj 2021; energetika-portal.si, december 2021)*
- *Nacionalna strategija za izstop iz premoga in prestrukturiranje premogovnih regij v skladu z načeli pravičnega prehoda (energetika-portal.si, december 2021)*